

ЕВРОПЕЙСКА
НОЩ НА
УЧЕНИТЕ

СОФИЙСКИ
УНИВЕРСИТЕТ

„СВ. КЛИМЕНТ
ОХРИДСКИ“
ОСНОВАН 1888 г.

ИСТОРИЧЕСКА ЛЕКТОРИЯ АКАДЕМИЧЕН МЕСЕЦ И 1/2

24 април

**"Идентичност и общество.
Как сме се запазили като българи в
Османската империя?"**
доц. д-р Светлана Иванова

1 май

**Гетската столица Хелис.
40 години от откриването на
Царската гробница с кариатиди**
доц. д-р Даниела Стоянова

4 май

**За идентификацията на отвъддунавските
племена, участвали в превземането на
Филипополис (250/1 г) и в битката
при Абритус (251 г.),
в светлината на новооткрит античен извор**
проф. дин Диляна Ботева

8 май

**Античен текстил от българските
земи по археологически
данни (I–VI в.)**
гл. ас. д-р Илиана Борисова-Кацарова

11 май

**Загадката на амулета-печат
от Драгоданово (Сливенско)**
гл. ас. д-р Кабалан Мукарзел

15 май

**Катастрофата при Адрианопол
(9 август 378 г.) – повратен момент в
ранновизантийската история**
гл. ас. д-р Теодор Димитров

18 май

**Кръстоносци на Балканите.
Рицарските държави на
полуострова сред 1204 г**
гл. ас. д-р Никола Дюлгеров

22 май

**Дигитална
археология**
гл. ас. д-р Чавдар Кирилов

25 май

**Да похапнем на
Балканите през средните векове**
гл. ас. д-р Йоанна Бенчева

29 май

**Нови данни за България и
българите през XIII–XV в. в
Генуезкия държавен архив**
гл. ас. д-р Симеон Хинковски

1 юни

**Новооткрити сведения за
средновековна България в
османски летопис от началото на XVI в.**
ас. д-р Делян Русев

5 юни

**Изборните системи
в миналото и днес –
какво трябва да знаем?**
доц. д-р Светослав Живков

ЛЕКЦИИТЕ ЩЕ СЕ ПРОВЕЖДАТ ОТ 18:00 ЧАСА
В КОНФЕРЕНТНА ЗАЛА 1
ПОД КУПОЛИТЕ НА
СОФИЙСКОТО ЛАРГО

Европейска нощ на учените 2023 - <https://night.nauka.bg>

Проект K-TRIO се финансира от Европейския съюз

по програма Дейности „Мария Склодовска-Кюри“, Договор №101061564

ZOOM LINK

Идентичност и общество Как сме се запазили като българи в Османската империя?

доц. д-р Светлана Иванова

Според ранната ни историография след падането под османска власт започват „мрачните векове“. Наричат ги така то ли защото ги считат за безплодни и премного трудна за живелите тогава, то ли защото историците останали без надеждни – най-вече домашни и европейски – извори. Оттогава в научно обръщение са въведени огромно количество исторически свидетелства, изворовата база продължава лавинообразно да се разширява. Но не секват съмненията и дори отрицанията на достоверността на различни паметници и специално – на османските. Резултатите на трупащите се изследвания не успяват да проникнат в интерпретативната картина за нашата история. „Тъмното безплодие“ на няколко века остава като прокрустово ложе, върху което се налага неотвратимият въпрос „защо сме такива?“ Затова се опитвам да провокирам интереса към някои от постиженията на колегите, занимаващи се изследвания на исторически феномени от периода XV-XVIII в. По османски документи. Ще тръгнем от името „българин/ българско“ като най-концентриран израз на съществуваща в миналото идентичност. За да стигнем до това – как се поддържа тази идентичност. Един от механизмите се открива във връзката на селянина с природата. Връзка не като емоция, а като know how за развитие на селската икономика и като социален капитал, натрупан в хода на функционирането на социалните микроструктури.

24 април
18:00 ч.

ZOOM LINK

Конферентна зала 1
под куполите на Софийското Ларго

Гетската столица Хелис

40 години от откриването на Царската гробница с кариатиди

доц. д-р Даниела Стоянова

С откриването преди 40 години на Царската гробница с кариатиди в землището на с. Свещари (община Исперих) се поставя началото на интензивни археологически проучвания в района. В Източния и Западния некропол са проучени множество могили, като в една част от тях са открити още монументални гробници, в които са погребани представители на гетската династия резидирала тук. От 1985 г. ежегодно се провеждат археологически разкопки и на големия селищен център, разположен в ядрото на ИАР „Сборяново“. В резултат от дългогодишните проучвания, ръководени от проф. д-р Тотко Стоянов, е разкрита мощната укрепителна система на града, градоустройството му и информация за икономическия живот на града. Въз основа на стотиците артефакти е изградена и прецизна хронология на селището, възникнало около средата на IV в. пр. Хр., пострадало от разрушително земетресение около средата на III в. пр. Хр. и продължило да съществува с ограничена площ и функции до началото на I в. след Хр. Царската гробница с кариатиди, представителността на архитектурата и икономиката на селищният център позволяват идентификацията му с известната от древните извори столица на гетския владетел Дромихайт.

1 май
18:00 ч.

ZOOM LINK

Конферентна зала 1
под куполите на Софийското Ларго

**За идентификацията на отвъддунавските
племена, участвали в превземането на
Филипополис (250/1 г)
и в битката при Абритус (251 г.),
в светлината на
новооткрит античен извор**
проф. дин Диляна Ботева

Презентацията поставя на дискусия идентификацията на отвъддунавските племена, които в средата на III в. сл.Хр. атакуват тракийските римски провинции Долна Мизия и Тракия, превземат и разграбват Филипополис (дн. Пловдив), а впоследствие разбиват римските легиони на император Траян Деций при Абритус (край дн. Разград). Още от XIX в. и досега се твърди, че това е готска военна кампания, което обаче противоречи на античните автори, съвременни на събитията. Този факт получи поредно потвърждение в открития през 2010 г. във Виенската национална библиотека текст на Херений Дексип.

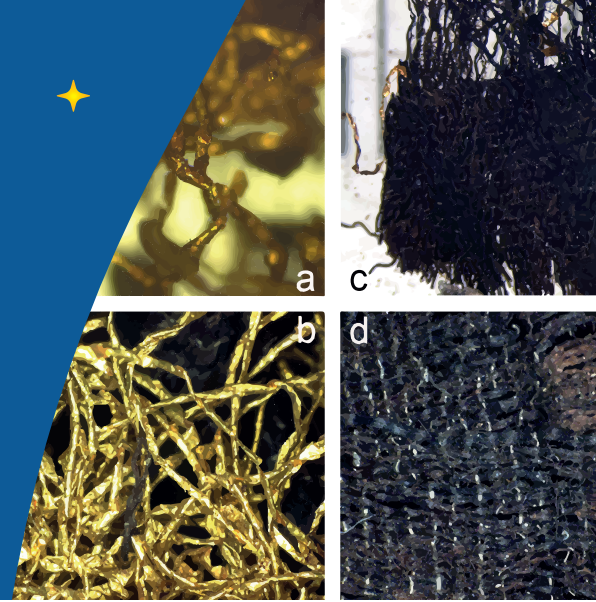
4 май
18:00 ч.

ZOOM LINK

Конферентна зала 1
под куполите на Софийското Ларго

Античен текстил от българските земи по археологически данни (I–VI в.)

гл. ас. д-р Илиана Борисова-Кацарова

Изработването на тъкани е една от най-рано усвоените от човечеството технологии. С течение на времето текстилните занаяти достигат високо ниво на организация и специализация. Тази лекция представя археологически свидетелства за целия сложен процес по създаването на текстилни изделия през римската епоха, открити в България. Този процес включва отглеждането и добиването на суровините, тяхната първична обработка, създаването на нишки и тяхното изтъкаване, инструментариумът, съпътстващ тези дейности, както и крайните продукти. Въпреки, че текстилът, като органичен материал, рядко се запазва в археологическия запис в умерените климатични зони, находки не липсват. Съвременните археологически методи и бързо развиващите се интердисциплинарни изследвания позволяват дори от отделни нишки и съвсем малки фрагменти текстил да се извлече много и разнообразна информация. Това ни дава възможност да надникнем отвъд обикновените, често неатрактивни предмети и фрагменти и да видим хората, които стоят зад тях и обществата, към които са принадлежали.

8 май
18:00 ч.

ZOOM LINK

Конферентна зала 1
под куполите на Софийското Ларго

Загадката на амулета-печат от Драгоданово (Сливенско)

гл. ас. д-р Кабалан Мукарзел

Настоящата лекция е посветена на една изключително интересна и нехарактерна за българските земи археологическа находка – каменен амулет-печат, открит в гроб от римската епоха през 2010 г. от ТЕМП (Тракийска експедиция за могилни проучвания) с ръководител д-р Диана Димитрова. Сигурният археологически контекст на находката поставя редица загадки във връзка с нейната употреба в тракийска културна среда. Паметникът притежава всички физически и образни характеристики на познатите от Двуречието маркови печати, към които може да бъде причислен. Цел на лекцията е не само да представи находката, но и да обобщи известното за света на традициите от които тя е била част. (Иначе лекцията ще се състои от 3 части: 1-ва представяне на паметника – описание на физическите му характеристики и аобобщение върху археологическия му контекст, 2-своеобразно въведение в изкуството на глиптиката от Двуречието, където ще бъдат демонстрирани аналозиите между сцената по паметника и печати от там и 3-та, където ще бъдат поставени проблемите около употребата на паметника в тракийска среда)

11 май
18:00 ч.

ZOOM LINK

Конферентна зала 1
под куполите на Софийското Ларго

Катастрофата при Адрианопол (9 август 378 г.) – повратен момент в ранновизантийската история

гл. ас. д-р Теодор Димитров

На 9 август 378 г. обединените сили на вестготи, остготи и алани разгромяват армията на византийския император Валент (364 – 378) в околностите на Адрианопол (дн. Одрин). В хода на битката загива и самият владетел. На практика това е най-тежкото военно поражение, което византийците претърпяват до началото на VII в. Вестите за погрома мълниеносно обикалят Средиземноморието и неговата периферия и разпалват изострени есхатологични очаквания. В модерната историография този драматичен епизод остава под името „Адрианополска катастрофа“. Той се явява преломен момент в ранновизантийската история не само поради загубата на най-боеспособните войскове подразделения, но и защото в дългосрочна перспектива води до т. нар. „варваризиране“ на империята в края на четвъртото и началото на петото столетие. В настоящата лекция ще бъде представена както самата „Адрианополска катастрофа“, така и различните обстоятелства, довели до нея.

15 май
18:00 ч.

ZOOM LINK

Конферентна зала 1
под куполите на Софийското Ларго

Кръстоносци на Балканите Рицарските държави на полуострова сред 1204 г.

гл. ас. д-р Никола Дюлгеров

Лекцията на гл. ас. д-р Никола Дюлгеров ще ни представи създаването на кръстоносните държави на Балканския полуостров след 1204 г. и техния териториален обхват. Ще бъде проследено както установяването на феодалната йерархия и развитието на военната им организация, така и взаимоотношенията между завоевателите и местното население. Наред с това ще бъдат показани и различни аспекти от живота на рицарите и нивото на интеграция на локалната общност в новите обществени и културни условия.

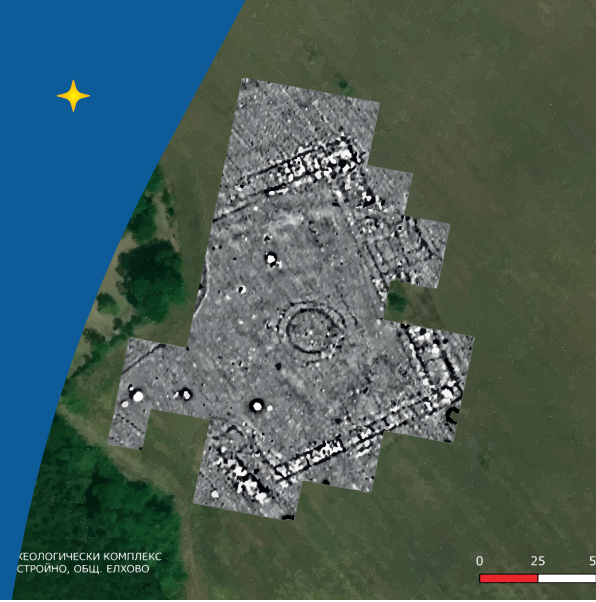
18 май
18:00 ч.

ZOOM LINK

Конферентна зала 1
под куполите на Софийското Ларго

Дигитална археология

гл. ас. д-р Чавдар Кирилов

Традиционната обществена представа свързва археологията с прах и пот, лопати и кирки, четки и шпакли, омачкани тетрадки и скицници, с находки от керамика, метал и стъкло, които се вадят от земята и част от които след това се поставя в музейни витрини, с останки от някогашни градежи, които се консервират или дори реставрират, за да се превърнат в туристически атракции на място. Тази представа сама по себе си не е невярна - археологията дълго време беше (и дори днес продължава отчасти да бъде) най-вече това. От друга страна обаче тя е сред онези дялове на хуманитаристиката, които работят в тясна връзка с т. нар. точни науки, наблюдават внимателно напредъка на технологичното развитие, и при първа възможност се възползват от него, за да усъвършават традиционните методи за изучаване на човешкото минало и да разработят нови такива. Именно на част от модерните възможности на археологията за проучване, документиране, интерпретация, визуализация и дори прогностика е посветена лекцията "Дигитална археология": методи за дистанционни изследвания (цифрова въздушна фотография, лидар, геофизични измервания), за дигитална документация на археологически обекти (тотални станции, GNSS приемници, фотограмметрия), бази данни, географски информационни системи и др. Лекцията не е замислена като теоретична - аудиторията ще има възможност да види конкретни резултати от прилагането на различни методи на родна почва вкл.

в рамките на научни проекти,
ръководени от лектора.

22 май
18:00 ч.

ZOOM LINK

Конферентна зала 1
под куполите на Софийското Ларго

Да похапнем на Балканите през средните векове

гл. ас. д-р Йоанна Бенчева

Сведенията за храната и храненето във византийската историопис са оскъдни. Откриват се рядко и предоставянето им не е цел на авторите. Въпреки това могат да се направят някои изводи относно развитието на храненето и диететиката във византийско-балканския свят в периода X-XV в.

Античното наследство е силно и се изразява както в някои кулинарни практики, така и в предпочитанията към маслината, гроздето, виното, медът, месото, рибата, рибения сос гарум. Към него може да се добави влиянието на християнската религия, която придава известна доза аскетизъм на византийската кухня. Античните традиции и християнството имат своите допирни точки по отношение на виното, което остава предпочитаната напитка за цялото средновековие

25 май
18:00 ч.

ZOOM LINK

Конферентна зала 1
под куполите на Софийското Ларго

Нови данни за България и българите през XIII–XV в. в Генуезкия държавен архив

гл. ас. д-р Симеон Хинковски

Лекцията прави опит да представи едни от най-новите и наскоро издирени автентични извори за българската история в Генуезкия държавен архив. Спирайки се на кратко на чисто политическите събития свързани с дипломатическите мисии от международните отношения на Българското царство и останалите Балкански държави с Генуа, темата ще представи нови и малко известни факти за стопанското развитие на региона, продажбата на роби от българските земи, антибългарския поход на Амедей VI Савойски и др. аспекти от отношенията, открити наскоро в тамошните извори. Освен тези факти, ще разясним защо „трите Българи“ в края на XIV в. всъщност са една неделима територия и др. интересни факти за последните години на Второто българско царство.

29 май
18:00 ч.

ZOOM LINK

Конферентна зала 1
под куполите на Софийското Ларго

Новооткрити сведения за средновековна България в османски летопис от началото на XVI в.

ас. д-р Делян Русев

Преди 520 години османският учен Кемалпашазаде се залавя да състави най-обемната дотогава история на османската династия по поръчка на султан Баязид II (1481–1512). Съчинението намира радушен прием в османския двор и е неколkokратно допълвано от автора, но столетия наред голяма част от него остава извън кръгозора на османските историци и на съвременните изследователи. Наскоро бе установено, че то съдържа пространно изложение върху българската история, което няма паралел в османската историография. Още по-неочакван е основният източник, който Кемалпашазаде е използвал за тази част от творбата си – непозната досега версия на християнския апокриф „Сказание на Исаяя пророка как бе възнесен от ангел до Седмото небе“, по-известен като „Български апокрифен летопис“. Това е едно от най-важните и загадъчни произведения на средновековната българска литература, което дава ценни сведения за идеологията, религиозните вярвания и историческата мисъл в средновековна България. Научната му интерпретация е допълнително затруднена от факта, че то е познато по един-единствен ръкопис от края на XVI в., макар и възникването му обикновено да се датира в XI–XII в. В лекцията ще научим повече за споменатите исторически извори и ще потърсим отговори на въпросите: Какво е съдържал изгубеният източник на Кемалпашазаде? Каква нова информация ни дава неговият текст за съдбата и историческата стойност на „Сказание на Исаяя пророка“? Къде и защо е циркулирал този християнски паметник след османското завоевание на Балканите? Как е достигнал до вниманието на един османски историк и какво ни говори това за културно-религиозните отношения през епохата?

Защо той е решил да го използва в своята
история на османската държава
и как го е трансформирал?

1 юни
18:00 ч.

ZOOM LINK

Конферентна зала 1
под куполите на Софийското Ларго

Изборните системи в миналото и днес – какво трябва да знаем?

доц. д-р Светослав Живков

Лекцията запознава аудиторията с основните характеристики на изборните системи, използвани в България за парламентарни избори от Освобождението до наши дни. Представят се базовите им параметри - електорални формули (мажоритарни и пропорционални), изборно райониране, наличие на прагове и т.н.. Посочват се основните предпоставки и причини за промените в българското изборно законодателство, явните и скрити мотиви на инициаторите на реформите, както и функционирането на изборните системи - последиците от тях върху представителството, партиите и пр. Ще бъдат открити специфичните функции на изборния процес през различните периоди на съвременната българска история - до Първата световна война, след нея до 1934 г., периодите на авторитарната диктатура и на комунистическия тоталитарен режим, ролята на изборите в нашето съвремие. Ще бъде отделено време и на нарушенията на законите в изборите - случаите на насилия, корупция, корпоративен вот, фалшификации

5 юни
18:00 ч.

ZOOM LINK

Конферентна зала 1
под куполите на Софийското Ларго